

RUBATO | PRÓZA

Stefan Themerson

Kardinál Pölättö

Generál Piesc aneb případ zapomenuté mise

Stefan
Themerson

Kardinál
Pölätüo

Generál
Piesc
aneb případ
zapomenuté mise

This publication has been supported
by the ©POLAND Translation Program.
Publikacja ukazała się przy wsparciu
Programu Translatorskiego ©POLAND.

Translation partially funded as part of the
SAMPLE TRANSLATIONS ©POLAND Program.
Przekład dofinansowany w ramach
Programu SAMPLE TRANSLATIONS ©POLAND.

© Themerson Estate, 2016

© Rubato, 2016

Translation © Joanna Derdowska, 2016

ISBN 978-80-87705-42-1

Kardinál Pölätüo

ČÁST PRVNÍ

12. září roku 1862 se jistá stará panna zeptala bratří Goncourtů: „*Et puis, pourquoi sommes-nous faites en viande?*“

Když kardinál Pölätio uslyšel tato slova, znechuceně se otočil. Poslední noc strávil v zámečku hraběnky Kostrowické, která, sotva první sluneční paprsek prorazil barevnými sklíčky světlíku, pravila:

„Drahý můj, jsem si jista, že jsi ve mně zplodil dítě: chlapce, mám-li být přesná. Už ho cítím ve svém lůně, kde ho míním nosit ne méně než sedm let. Domnívám se, že se embrya nosí vesměs příliš krátce a vyhání do světa příliš brzy, což je vpravdě příčinou nedostatečného počtu nadaných lidí. Nezískám tím nadto jistotu, že v průběhu těch sedmi let neotěhotním opětovně, a neučiní-li tato jistota mou myšlenku lehkou a svobodnou v oněch chvílích, jež si toho nejvíce žádají? Ach, nemohl bys, och můj milý, ty, syn velkého lůna církve, nemohl bys odsloužit malou, maličkou mši za podporu mé intence?“

Kardinál Pölättö nebral zprvu toto ranní svěřování vážně. Naopak, dokonce se zaradoval, že se stal tvůrcem duchovního syna, jehož hraběnka nechá po dost dlouhou dobu v sobě zrát. A teprve slova oné staré panny, zaslechnutá náhodou v salonu Goncourtových, silněji rozrušila jeho imaginaci.

„Že by bylo hraběčným záměrem udělat mi syna z masa?“ zeptal se sám sebe.

Na konci září 1880 obdržel kardinál Pölättö parfémem vonící dopis. Když ho očichal, odložil nerozříznutou obálku na psací stůl a tiše řekl:

Až přečteme tento dopis, (vždy o sobě hovořil v první osobě množného čísla, singulár ponechával pro svého Pána a svého sluhu), budeme si představovat, že jsme měli předtuchu a že jsme předvíдали obsah tohoto dopisu. Zkusme nyní precizovat slovy to, co záhy budeme mít chuť nazvat předtuchou, a svěřme tato slova kusu papíru, abychom se nestali obětí banálních iluzí.“

A na okraj jistého světského časopisu napsal:

- *je to od ženy, která prosí o peníze: nařídíme, ať se za ni modlí;*
- *je to od ženy, která prosí o modlitbu: necháme jí poslat peníze;*
- *je to od Židovky, která si přeje vidět papeže: napíšeme jí dopis;*

– je to něco významnějšího: zatím neučiníme nic;
– je to něco ještě významnějšího: budeme postupovat
způsobem, jež po přečtení dopisu uznáme za vhod-
ný.

Načež rozřízl obálku pomocí dlouhých benátských nů-
žek zdobených perletí a vytáhl šedý list pokrytý půvab-
ným nakloněným rukopisem hraběnky K., která mu
tímto oznamovala, že se jí právě narodilo rozkošné dít-
ko, tlustounký a růžovoučký chlapeček, jehož pokřtili
Wilhelm/Guillaume.

*... Způsobilo by mi zármutek, Eminence, kdybys mi
sazlival, že jsem to mrně ve svém lůně držela o ce-
lých jedenáct let déle, než bylo mezi námi ujednáno.
Celkem tedy přesně osmnáct let. Doufám však, že mi
Tvá Eminence dá za pravdu, že k vytvoření básníka je
zapotřebí alespoň devětkrát delší doby než ke stvoře-
ní slona. Et Guillaume n'est pas un éléphant, je vous
assure; il est un Apollinaire.*

*S políbením lemu Tvého purpuru,
v neustálé náklonnosti,
Tvá sestřenice
Angélique*

Kardinál si dopis přečetl znovu a ještě jednou se podíval na okraj onoho světského časopisu, ležícího před ním na psacím stole, a hluboce se zamyslel nad tím, jaký má zaujmout postoj: Měl by se modlit? Měl by poslat peníze? Měl by napsat dopis? Měl by zatím nedělat nic? Nebo by měl naopak postupovat způsobem, který bude pokládat za vhodný?

„V tomto zvláštním případě bude nejvhodnějším způsobem jednání zdržet se jednání,“ řekl si sám pro sebe. Když přečetl dopis potřetí, dospěl k závěru, že nechat věcem volný průběh bude více nebezpečné pro Svatou věc než pro něho samotného.

III

Kdyby se kardinála Pölättüa někdo zeptal na název jeho rodiště, musel by hledat ve svých dokladech, nikoli v paměti, protože v ní nebyla ani stopa vzpomínky a ani stín obrazu této cizí země, v níž kdysi na rovné cestě uvázl kočár, tažený párem klusajících poštovních koní, spěchající s jeho matkou do Říma, kde si slibovala porodit syna. Kdyby se ho však někdo zeptal, kdy se tato šťastná událost odehrála, odpověděl by velice přesně:

Kardinál Pölättö se narodil prvního dne roku 1822 a pokřtěn byl narychlo následujícího dne v malém kostelíku u cesty na kraji lesa.

Ne! Nesouhlasím s těmi dějepisci, kteří na rok 1922 ne-nahlízejí s patřičnou úctou. Já ho považuji naopak za nejvýznačnější z celé první poloviny 19. století, jakožto rok, který otevřel novou éru v dějinách Říma a zároveň v dějinách vývoje evropské a křesťanské myšlenky. Upírajíce pozornost ke skvostným letům 1804, 1812 a 1814, 1815, 1830 či 1848 někteří historici jako by opomíjeli význam

právě onoho léta páně 1822 vydaného dekretu, jenž tím, že v Římě povoloval tisk a prodej knih týkajících se pohybu nebeských těles, zmařil slavnostní rozhodnutí Kongregace prelátů a kardinálů ze dne 22. července 1633, *videre licet*:

Terram nos esse centrum Mundi, nec immobilem, sed moveri motu etiam diurno, est item propositio absurda, et falsa in Philosophia, et Theologica considerata ad minus erronea in fide.

Muselo uplynout neméně než dvě stě sedmdesát devět let od doby, kdy jistý astronom, ekonom, právník, lékař a kanovník dokázal přelstít Inkvizici, když stihl umřít přirozenou smrtí – krátce po vydání svých *De revolutionibus orbium coelestium*, šesti knih věnovaných Jeho Svatosti Pavlu III. – než kardinálové a preláti pochopili, že světské mozky dokážou velice snadno a bez křečí vstřebat ideje Kopernikovy, Keplerovy, Galileovy a Newtonovy a zároveň Jozuovy a že znalost jistých astronomických faktů ani hra s přírodními zákony nemusí být nutně pro Církev nebezpečná.

Mladý Pölätüo přišel na svět v onom roce 1822, a proto v tom neviděl nic zvláštního, naopak, zdálo se mu celkem přirozené, že se hřbety kopernikánských kosmografií veřejně vystavují na regálech zbožných knihkupectví,

a myšlenka, že věda se může rozvíjet ne k újmě, nýbrž ke chvále Pána Ježíše, mu připadala samozřejmá a skoro přirozená. Pokud někoho podezřival z toho, že v sobě skrývá opravdové nebezpečí, nebyli to fyzici zabývající se neživou hmotou, a dokonce ani přírodovědci strkající nos do hmoty, z níž jsou utvořeny živé bytosti, nýbrž básníci. Básníci, již se opozažují pokoušet alchymii nikoli snad v primární hmotě (*materia prima*), která ve spojení s formou tělesnosti (*forma corporeitatis*) tvoří tělo člověka, nýbrž v té podobě, která existuje sama skrze sebe (*forma subsistens*), nepodléhá (transcendentně) zákonům proměn a tvoří duši člověka; básníci, již omamují a balamutí její vis cogitativa, přidělávají její nemateriální hmotě zbytečné akcidencie, a vůbec se nevhodným způsobem patlají ve zdrojích veškerých životních a duševních činností, ve zdroji, jež Bůh tvoří pokaždé znovu a pro každé jednotlivé tělo zvlášť, na míru, a svěřuje bdělosti duchovních (ne vrtochům básníků). Básníci, již se opozažují zpovídat veřejně, tiskem, bez prostřednictví kněze; básníci, již mají vize, ne autentická zjevení – ti pro něj byli největší zlo. A jelikož jistého Voltaira pokládal za básníka, nelze říct, že by spatřoval nebezpečí někde, kde ho nebylo.

Když toto všechno vezmeme v úvahu, bude snazší pochopit úzkost kardinála Pölätiä, jenž četl dopis už počtvrté.

„Milosrdný Bože,“ zašeptal. „Je-li pravdou, že jsem

zplodil Tvého odpůrce, vytrhnu ho z knihy živých a vymažu z povrchu země způsobem, jaký uznám za vhodný. To Ti přísahám.“

IV

„Takže?“ řekl král Umberto.

„Takže, *Sire*, nehledě k tomu, zda myšlenka, již kardinál Manning označil za šílenou, stále setrvává v Nejsvětější Hlavě nebo ne, ty ve své hlavě každopádně víš, že pozemská moc je ti dána Bohem.“

„Takže...?“ zopakoval král.

„Takže,“ pokračoval Pölätüo, „řeknu-li, *Sire*, že existuje někdo, kdož se může stát skutečným ohrožením pro církev, nebylo by tvou povinností jednat?“

„Kdo je to?“ zeptal se Umberto.

„Dítě... chlapeček, *Sire*. Malé mrně. Před několika dny mu byl jeden rok.“

Král si přisunul židli ke kardinálovi:

„Je to někdo z dynastie Savojských?“ zeptal se.

„Není, *Sire*. Matka jeho je pouze polská hraběnka.“

„A otec?“ zeptal se Umberto a podíval se kardinálovi do očí.

„Syn církve,“ odpověděl Pölätüo.

Král se pohodlně uvelebil ve svém křesle, dal si nohu přes nohu a poškrábal se na koleni.

„Nechápu, pod jakou záminkou by se mohl syn takového páru ucházet o trůn.“

„To nikdo neřekl, *Sire*.“

„Takže,“ zopakoval Umberto, „nechápu, jak by mohlo jednoleté mrně, jež nemá žádné dědické nároky na trůn, být nebezpečné.“

„*Sire*,“ řekl Pölättö vážně. „Musím ti prozradit to nej důležitější...“

„A sice?“ zeptal se král.

„Mrně je básník,“ řekl Pölättö.

„Takže...?“ zeptal se král. „Takže co?“

Toto stálé opakování takže takže takže začalo kardinála otravovat.

„Takže,“ zopakoval, „doufám, že změníš názor, *Sire*, až se dozvíš, že ono mrně není z mramoru nebo z legedy, ani z papíru. Matka mrněte ho nosila v lůně tak dlouho, že by to stačilo ke zplazení devíti slonů, jednoho po druhém, a měl bys vědět, *Sire*, že ho vytvořila z živoucího masa.“

Kardinál ponořil ruku do červeně svého hábitu a řekl:

„A básník z živoucího masa je největším ohrožením pro Církev, pro Civilizaci a pro dynastii Savojských.“

Nato vyndal ze záhybů malou šedou voňavou obálku:

„Zde je dopis, jež jsem obdržel od jeho matky,“ řekl

a s listem papíru v jedné ruce a brýlemi se zlatými obroučkami ve druhé, začal číst:

... dnes je Guillaumovi právě jeden rok. Je to rozkošný chlapec a už začíná mluvit. Co to říkám, zajisté, il peut déjà versifier avec grâce. Slyší-li pohádku, již mu vypráví jeho anglická chůva, vykřikuje pak ještě půl hodiny tato dvě slova, jež se dosti příjemně rýmuji: sword – Lord, Lord – sword.

„První slovo znamená meč a druhé Bůh,“ řekl král Umberto. „Jsem si jist, že pomocí těchto dvou slov je možné napsat báseň velice křesťanskou a velice roajalisticou.“

Kardinál si povzdechl.

„Že ano?“ řekl. Pak si povzdechl ještě jednou, překřížil ruce na prsou a navázal: „Sire, je třeba, abys znal pravý význam těchto dvou slov. Před deseti lety, Sire, záhy po vatikánském koncilu, na němž bylo, jak si jistě vzpomínáš, ustanoveno dogma o neomylnosti papeže, dva angličtí protestanti publikovali dvě knihy: Darwin O původu člověka a Swinburne Chvalozpěv na člověka. Ne, proti Darwinovi nemáme nic. Naopak. My, Pölättö, bychom Darwina dokázali zasnoubit s Biblií, stejně jako Tomáš Akvinský zasnoubil s Biblií Aristotela. A zajisté přijde doba, kdy bude jeden z budoucích Svatých otců schopen učinit z našeho pölättöismu

takovou autoritu vládnoucí katolickou myšlenkou, jakou z tomismu činí právě Lev XIII. Ne, Darwin pro náš filosofický systém nebezpečí nepředstavuje. Leč ten druhý, ten Swinburne, poslouchej, *Sire*...“

Král kardinála přerušil a trochu nejistým hlasem sám zadeklamoval:

„*Let there be light, o Italy!*“

„Ano, ano,“ rozhorlil se kardinál. „Ó, Itálie!“ opičil se. „Ale jaká Itálie? Ne náhodou republikánská? Kde *svoboda a nezávislé slunce* nahradí il Sovrana Ranieriho Carla Emanuela Giovanniho Mariu Ferdinanda Eugenia Umberta? Republika, v níž tvá suverenita ustoupí před administrativou nespoutané svobody a před svrchovaností pohanského slunce? Všimni si, *Sire*, před deseti lety, když Řím patřil nám, Swinburne věnoval svou knihu Mazzinimu. Jsi si jist, *Sire*, že dnes, když Řím patří tobě, nepíše poemy věnované témuž Passannantemu, jenž se tě před třemi lety v Neapoli pokoušel s nožem v ruce zbavit života? Jsi si jist, *Sire*, že neostří v tuto chvíli své básnické pero proti tobě, Umbertu Dobrotivému – on, jenž se bez váhání vrhne proti ,tomu nejvyššímu zlu, jímž je Bůh‘? Ne, *Sire*, jestli Swinburne náhodou figuruje v seznamu tvého ministerstva propagandy, pak ho nech vyškrtnout! Poslouchej, *Sire*, prosím:

*By thy name that in hell-fire was written, and
burned at the point of thy sword,*

*Thou art smitten, thou God, thou art smitten: thy
death is upon thee, O Lord.
And the love-song of earth as thou diest resounds
through the wind of her wings:
Glory to Man in the highest! for Man is the master
of things!*

Bezedné ticho nastalo nenadále v tomto fragmentu časoprostoru, mezi 18:14 a 18:15 a mezi králem a kardinálem. Když hodiny konečně odbily čtvrt, kardinál Pölättö řekl:

„Zájmy Swinburnových rodáků a spoluvyznavačů se soustřeďují na obchod a báseň nemá pro jejich politiku žádný význam. Ještě nikdy nebyl žádný zákon jejich parlamentu schválen na základě argumentu složeného ve verších. A právě z této příčiny dávají svým básníkům tuto ďábelskou svobodu projevu veškerého rouhání, jaké jen tiskařská barva dokáže zaznamenat. Jejich královna? Viktorie? Ani ona nevidí spojitost mezi politikou a poezií. Jsou imunní, *Sire*, – používáme zde toto slovo nikoli v církevním, ale lékařenském smyslu – Angličané jsou politicky imunní vůči jedu Rýmu. Ne všichni to však dokážou. Ubohá Francie se na vlastní kůži přesvědčila, čeho jsou schopni básníci! Ruský car je posílá na Sibiř. Platón je vyhostil ze své Republiky. Bismarck by jim rád nasadil na nos náhubek a poslal ke všem čertům. A kdyby Doctor angelicus byl dnes naživu, zdali by nedosvědčil, že musíme básníkům

odmítnout svobodu vyznání a zlikvidovat je, pravé heretiky, neboť jsou vrahy duší, a že vrazi duší jsou horší než vrazi těla?“

Zvuk trubky a koňských kopyt se protlačil skrze závěsem zatažená okna. Rota královské kavalérie střídala stráž.

„Dobrá... ačkoli vlastně: no a co?“ řekl král Umberto.

„No a co?“ zopakoval kardinál. „Neodhalil jsem snad před chvílí pravý význam oněch dvou rýmů ve Swinburnově básni: *sword – Lord*? Nevidíš, že jsou jako dvě hrsti planoucí síry hozené jak na korunu, tak na tiáru?! Nezní-li v tvých uších jako dvě nálože dynamitu odpálené tajným spolkem, jež se už deset let snaží rozdrtit Skálu pod oběma trůny, pod trůnem tvým a trůnem svatého Petra? Ano, nebo ne?! A když se tedy, *Sire*, ode mne dozvídáš o existenci básníka, jemuž ještě nejsou ani dva roky a už se na tato dvě slova vrhá, aby je zrýmoval, právě tak jako to dělá onen starý ateista a revolucionář – nezmocňuje se tě, *Sire*, hrůza při pouhém pomyslení na to, co toto mrně napíše, až bude v jeho věku, co napíše v roce 1914?“

„Nechápu, co tím chceš říci, Eminence,“ řekl král.

„Přísahal jsem před Bohem všemohoucím, že toho básníka vymažu z povrchu země,“ odvětil kardinál.

„Swinburna?“ zeptal se král.

„Ne! Ne Swinburna, ale toho druhého: syna hraběnky Kostrowické.“

Umberto si ho chvíli prohlížel a pak pokrčil rameny.

Pölättö pokračoval:

„Do této chvíle, *Sire*, se nám nepovedlo zjistit, kde se nachází. Není pochyb o tom, že někde v tvém království. Takže... Nevyplývá z toho, *Sire*, že nezastavil-li Bůh ruku Heroda, krále judského, nezastaví ani tvou?“

„Ale...“ řekl Umberto a zopakoval: „Ale... Itálie je větší než Judsko. Statistiky z roku 1871 uvádějí 26 801 154 poddaných. Dnes, v roce 1881, jich máme 28 459 628! To by dávalo přibližně milion nevinátek! Zatímco Betlém byl malá díra, kde nevinátek mohlo být nanejvýš šest. No, možná deset.“

„Longin, mudrc citovaný Barhebraem podle Jakuba z Edessy, hovoří o počtu 1000 až 2000 zavražděných.“

„Ne, nemyslím si, že by jich mohlo být více než tucet,“ řekl král.

„Řekové ujišťují, že jich bylo 14 000!“

„Nevěřím,“ řekl král.

„Syřané mluví o 64 000,“ řekl kardinál.

„Apologeti,“ odpověděl král, „tvrdí, že jich nebylo více než dvacet.“

„Zato někteří autoři středověku, již se opírají o Apokalypsu, uvádějí číslo 144 000!“

„To ještě stále není milion,“ opáčil král.

Kardinál Pölättö se hořce usmál.

„Ano,“ řekl, „jestliže šlo o vyhlazení Spasitele, nikdo

nepřemýšlel o tom, kolik nevinátek je nutno podřezat. Ale když se jedná o likvidaci Jeho nepřítele, pak počítáme, kalkuluje, účtujeme...“

„Každopádně...“ řekl Umberto. „Každopádně jsem si jist, že je to obtížnější, než se může zdát... Pověz mi milion ročníků!“

„Necelý půlmilion,“ přerušil Pölättö. „Holčičky nepočítáme.“

„Půl milionu chlapečků,“ povzdechl si Umberto. „Kéž by jim bylo aspoň dvacet let. Kéž by aspoň mohli sloužit v armádě...“

Kardinál Pölättö rychle nabídl pomocnou ruku:

„Slibuješ mi tedy, *Sire*, že za let devatenáct, v roce 1900...“

„Och, pokud ti to udělá radost, Eminentissimo Signore...“

Stefan Themerson
Kardinál Pölättö
Generál Piesc aneb případ zapomenuté mise

Z polských originálů *Kardynal Pölättö a General Piesc*
vydaných nakladatelstvím Wydawnictwo Iskry ve Varšavě roku 2013
přeložila Joanna Derdowska
Odpovědný redaktor Jiří Kettner
Obálka a grafická úprava OFICINA
Sazba JT
Vydalo nakladatelství RUBATO v Praze roku 2016
Vytiskla TISKÁRNA PROTISK, s. r. o., České Budějovice
První vydání
ISBN 978-80-87705-42-1

RUBATO
Sarajevská 8, 120 00 Praha 2
www.rubato.cz
studio@rubato.cz